

БӨЛІМ: ҒЫЛЫМ

Иманипедагогиканың қажеттілігі және алғышарты

ЖАРИЯЛАНДЫ
18.02.2020СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/47897/>

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Иманипедагогиканың қажеттілігі және алғышарты

Педагогика әрбір адамның бүкіл өмір бойы дамуының кепілі және құралы болған педагогикалық процестің мәні мен мазмұнын, заңдары мен заңдылықтарын және оның бүгінгі бағыт-бағдары мен болашақ өркендеу жолын зерттеуші ғылым жүйесі. Осы негізде педагогика тәлім-тәрбие процесінің ұйымдасу теориясы мен технологиясын, педагог іс-әрекетін (педагогикалық қызметті) және оқушылардың әрқилы оқу жұмыстарын жетілдірудің формалары мен әдістерін әрі олар арасындағы оқу істері төңірегінде туындап отыратын қарым-қатынас, ықпалдастық стратегиялары мен тәсілдерін нақтылап, ашып отырады. Адам биологиялық тіршілік иесі ретінде дүниеге келеді. Оның тұлға болып жетілуі үшін — тәрбиелеу қажет. Дәл осы тәрбие адамды ізгілендіріп, оған қажет қасиет сапаларды қалыптастырады. Қазіргі қоғамда тәрбие жұмыстарын жүргізу үшін арнайы мекемелер түзілген. Бұл үдерісті кәсіби білімді адамдар басқарады. Тәрбие жөнінде арнайы ғылым қалыптасқан. Ол-тәрбиелеу теориясы аталады. Барша дәуірлерде педагогтар балалардың табиғаттан берілген мүмкіндіктерін іске асырып, жаңа сапаларды қалыптастырудың тиімді жолдарын тауып, оларға көмектесумен келеді. Мың жылдар бойы қажетті білімдер тырнақтап жиналып педагогикалық жүйе дүниеге келді, тексерілді, қажет болмаған тұстары қолданыстан шығарылды, ақырында өміршең, ең пайдалы педагогикалық идеялар сақталып, бүгінгі күнімізге жетті. Ұзаққа созылған даму жолын бастан кешірген бүгінгі заман педагогикасы адам тәрбиесі заңдылықтары жөніндегі ғылымға айналды. Өзінің қоғамдық қызметтерді орындауға қажет қабілеттерінің дамуына себепші болған әлеуметтену процесінде адам тұлғалық кемелдену сатысына (қазақ мұны: текті жанның кісі болу дейді) көтеріледі. Адамның әлеуметтенуі оның қоғамдағы ауыспалы жағдайлар мен шарттарға икемделе білуі ғана емес, ол өзіндік жеке тұлғаның дамуы, өзіндік танымы мен өз мүмкіндіктерін аша алу, іске асыра алу сияқты процестерді де қамтиды. Дегенмен, аталған процестерге байланысты міндеттердің шешімі бірде мүдделі,

жүйеленген болып, бүкіл қоғам, сол үшін арнайы ұйымдастырылған мекемелердің қолдауымен және жеке адамның ынта-ықыласына негізделсе, кейде кездейсоқ жүзеге асатын да жағдай болады. Ал осы әлеуметтенуге орай жүргізілетін, нақты мақсатқа бағыттталып ұйымдастырылған басқару процесі өңдеп жетілдіру (образование) деп аталады. (Бізде оны-білім деп тәржімалаған. Бір кезде Л.Н.Толстой : «education – образование»-деп жілігін шағып отырып бұл ұғымның мәнін анықтағанды. Бізде: знание-білім, образование-білім, грамотный-білімді, бастауыш білім, орта білім, жоғары білім т.т. Мұндағы. мысалға, орта білім деген ұғымды жеке алып қарастырсаңыз ұғыну қиын-ақ.) Білім (образование) мәні – әр адамның өте күрделі өзіндік басқару жүйесінің тиімділігін көтеру және оны жоғары моральдық , азаматтық мұраттар рухында кемелдендіру. Сонымен, әлемде кең таралған педагогикалық ойдың дамыған екі бағыты танылған – үлкендердің бедел – абыройына және балалардың бағыныштылығына негізделген әкімшіл (авторитарлы) ағым, шәкірт құқығы мен еркіндігін құрметтеуші – гуманистік ағым. Олардың арасында – сан қилы педагогикалық бағыттар өрбіген. Әлемнің ізгілікті педагогикасы өзінің гуманистік таңдауын қабылдағаны рас.

Бұдан бұрынғы мыңдаған жылдардағыдай-ақ баланың өмірлік мектебі оның алғашқы демімен бірге басталады (Қазақ адам тәрбиесін ұрық тазалығынан бастап, ұрықтың жатырда өсіп өну даму, жетілуін жіті бақылап, шаранадан шайқап тәрбиелеп, қызылшақа/шақалақ, жандыбақа/ іңгәлап өмір есігін ашқанда, баулуды бастап кетеді (қазақта бүгінгі тәрбиелеу деген ұғымды-баулу дейді.) Одан, нәрестені адамаралық қатынастар дүниесіне енгізуді олар өзінің ең басты парызы деп біледі.

Қазіргі заман педагогикасы үлкен қарқынмен дамудағы ғылым. Сол дамуға байланысты өзгерістердің ізімен асығу қажеттігі пайда болып отыр. Педагогиканың іркіліс, кешеуілдеуі адамдардың даму дағдарысына алып келеді, яғни ғылыми- техникалық прогрестің баяулауына соқтырады. Сондықтан да педагогика қалаған дерек көздерінен педагогикалық жаңа білімдерді теріп, жинақтап, зерделеп бір арнаға тоғыстыруы қажет. Педагогиканың дамуына себепші көздер — адамдардың өмір салтында, дәстүрлерінде, халықтық тәлім-тәрбиеде бекіген көп ғасырлық тәрбие тәжірибесі, іс-қызметтері; философиялық, қоғамтану, педагогикалық және психологиялық еңбектер; әлемде және елімізде жүріп жатқан тәрбие тәжірибесі; арнайы ұйымдастырылған педагогикалық зерттеулер деректері; жаңа идеялар, жаңарған бағдар-бағыттар, жылдам өзгерістерге ұшыраған бүгінгі дүниедегі тәрбиенің тиімді соңғы технологиялары. Педагогика баланы оқыту, тәрбиелеу тәжірибелерін қорытып, тәрбие және даму үшін қажетті жағдайларды анық-тайды. әдістері қарастырылады. Бұл — кешегі күнгі түсінігіміз еді. Бірақ соңғы кезеңдерде өмір (заман, қоғам) талабына сай тұлға ретінде қалыптасып жетілу үшін тек балалар ғана емес сонымен қатар ересектер де білікті педагогикалық басшылықты қажет ететіндігі мойындалуда. Сондықтан, қазіргі кезеңдегі педагогика – тек балалар тәрбиесі туралы ғылым ғана емес, ол сонымен қатар жалпы адамзат баласының тәрбиесі туралы ғылым. Мұнда «тәрбие» ұғымы адамзат баласына білім беруді де, адамзат баласына оқытуды да, дамытуды да қамтып, мейлінше кең мағынада қолданылып

отыр. Демек, педагогика адамзат баласының кең мағынадағы тәрбиесі туралы ғылым. Жалпы өткен ғасырда педагогикалық-психологиялық ой-сананың дамуында әлемде, іргелі зерттеулер мен зерделеудің нәтижесінде таңғаларлық тамаша тұжырымдар мен теориялық педагогикалық пайымдаулар өмірге келгені белгілі. Ал, осы ғасыр психологияны төрге шығарып барады. Екінші жағынан, осы уақытқа дейін тәрбиелік қызмет дәл кәзіргідей мұншама қиын, күрделі және жауапкершілігі жоғары болып көрген емес. Дүние басқаша кейіпте болған, онда бүгінгі жасұрпаққа төніп тұрған қауіп-қатерлердің кейбір түрлері тіпті болмаған. Отбасында, мектепке дейінгі балалар мекемелерінде, мектепте болашақ азаматқа қандай негіз қаланса, оның болашақ өмірі мен бақыты, бүкіл қоғамның берекесі соған тәуелді болып тұр. Сіз, Жаңа Қазақстанның жаңа ғасырлық даму алғашқы ширегінде қоғамға қосылған жастардың бір бөлігінің дүниетаным көзқара-сына, сенім-нанымына шамалы ғана көз жүгіртіп көріңіз... Бүгінгі мектеп партасында отырған жас ұрпақ-осы ғасырдың басындағы әріптестерінен дүниетанымы, ой өрісі, өресі де тіптен бөлек. Олар материалистік дүниетанымға сүйеніп жасалған, ашылған ғылыми жаңалықтарды оқып-үйреніп жатыр. Сондай-ақ, интернет арқылы, кейбірі шет елге шығып (саяхатта болу, халықаралық жарыс сайыс, олимпиада, конференцияларға т.б. қатысып) ғылымның сан түрлі мәліметтері мен ақпарат-тарына қанығуда. Осы шақта, екі-үш шет тілін үйреніп, білімге қол жеткізіп жүрген жеткіншектер де бар. Бұл тұжырымды тек мектеп оқушыларына ғана тән заманауи болмыс бітім ғана емес барша жұртқа бағыттап айтсақ та артық айтқандық болмайды. Адамдар күнделікті тұрмыста, өмірде, діни, ресми және халықаралық мейрам-мереке, айтулы даталарға қатысып, салт-санасында көпқырлы наным-сенім орнығуда. Міне рухани жаңаруға іліккен қазақ халқының бүгінгі азаматын бір ғана педагогикалық теориялық ұстаным, қағидамен тәрбиелеймін деп құлшыну нағыз бейшоралық болар еді. Заманның өзі, өмірдің өзі тәрбиелеудің ғылыми негіздерін бір арнаға тоғыстыруды талап етеді.

Тәрбиеші жас ұрпаққа берілетін білім, іскерлік, дағдыны, тәрбиелейтін сезімді біліп, жоспарлы, мақсатты тәрбие жұмысын жүргізеді. Тәрбие — қоғамның негізгі қызметтерінің бірі, кісіні мақсатты, жүйелі қалыптастыру процесі, аға ұрпақтың тәжірибесін кейінгі буынға меңгертіп, олардың сана — сезімін, жағымды мінез — құлқын дамытушы. Ересек буын қоғамды тарихи өмірде жинақталған тәжірибені, білімді жас буынға тәрбие процесі арқылы береді. Тәрбие материалдық игіліктерді өндіруге қабілетті, іскер адамдарды дайындауға бағытталуы қажет. Басты өндіруші күш — жеке тұлға. Адам жүйелі түрде күрделі қатынастарға араласып, қоғамдағы қалыптасқан идеяны, саяси және моральдық көзқарастарды, сенімдерді қоғамдағы адамдардың өмір сүру тәртібін меңгереді. Тәрбие — қоғамның тарихи әлеуметтік — экономикалық жағдайларынан туатын объек-тивтік процесс. Тәрбие процесінде бала өзінің дамуына қажетті жағдайларды пайдалануға тиіс. Табиғи және әлеуметтік орта оның көзқарасын дамытады. Тәрбиенің мақсаты мен жүйесі мемлекеттің саясаты мен экономикасына тәуелді. Тәрбие мен қоғам бір мезгілде пайда болды. Тәрбие қоғамдық құбылыс, онсыз

қоғам өмірі ілгері дамымайды. Осы негізде, Қазақстан Республикасының педагогикалық ғылым әлемінде Иманипедагогика атты тәрбие теориясы көрініс беріп, тәй-тәй басып келеді (Әзірге оны қолдап, қорғаушы да, қарсы шығып қақпайлаушы да байқалмайды. Мүмкін өліаралық үнсіздік шығар). Иманипедагогика-заманауи тәрбие теориясы. Ол осы дәуірдегі іргелі педагогикалық ілімдердің бір арнаға тоғысуы. Анығырақ айтқанда: Материалистік педагогика, Гуманипедагогика, Этнопедагогика, Исламипедагогика ғылымдарының заңды байланыстарына сүйеніп, олардың өзара ықпалдасуынан туған синтездік ғылым.

Иманипедагогика әлеуметтік және қоғамдық жағдайлардың ықпалымен қалыптасқан ұлттың өзіне тән тәрбие саласында қалыптасып, жүзеге асқан өзіндік ерекшеліктерінде: діни ілімдерде; халық шығармашылығында (поэтикалық, музыкалық, сәндік-қолданбалы); отбасы өмірінде; тұр-мыста; салт-дәстүрлерде орын алған халықтың жалпақ жұртты тәрбиелеу мен үйрету (оқыту) туралы білімін, халықтың бүкіл даналығын, сондай-ақ кісінің әлеуметтік және тарихи-мәдени тұрғыда қалыптасуына ықпал ететін философиялық, этикалық, педагогикалық ой-пікірлері мен көзқарастарын зерттеу барысында қалыптасқан педагогикалық қағидаларын, ережелерін, заңдылықтары мен принциптерін, құралдарын, әдіс-тәсілдері мен амал-жолдарын жинақтап, жүйеге келтіреді, зерделейді.

Жалпы жоғарыда аталған педагогикалық ғылымдардың мұрат мақсатында, қағида заңдылықтарында, зерттеу әдіс-тәсілінде, ілімдік әдіснамасында айтулы өзгешелектің бар екені айқын. Алайда, құрамдас бөліктері мен аталған құрылымында, заңдылықтарында ортақтастық, сабақтастық, ықпалдастық мол екені даусыз. Бұл педагогикалық ғылымдарда бір-бірімен бітіспейтін даулы, жаулы көзқарастар мен қағидалар, құндылықтар жоқ. Сондықтан олардың тізесін түйістіріп, бір арнаға тоғыстыруға әлеует жетсе болды.

Иманипедагогика-ислами педагогиканың көшірмесі емес. Алайда, ислами педагогиканың бірер қағидалары мен ұстанымдарын, тәрбиелеу амалдары мен жолдарын пайдаланады. Иманипедагогика-гуманипедагогиканың да көшірмесі емес. Алайда табиғатты аялап, аламға жанашырлықпен, сүйіспеншілікпен қарайтын оның ізгілік жолын ұстанады. Оны Абай атамыздың үш сүю қағидатына қабыстыра отырып, жаңа белеске көтеріп керектенеді.

Иманипедагогика -материалистік педагогиканың заманға лайықталған, жаңаланған нұсқасы да емес. Алайда, жалпы адамзаттық құндылыққа айналған, европалық педагогиканың негізін құраған, педагогика классиктерінің ашқан тәлім-тәрбиелік заңдылықтар мен теориялық пайымдар иманипедагогиканың тұғырлы сүйеніші, әрі бағыт-бағдар берер Темірқазығы бола алады. Айталық, тұлға қалыптастыру теориясын жасаған бүгінгі көптеген теориялар, жас өспірімдер мен жеткіншектердің даму заңдылығын ашқан шет ел ғұламаларының ілімдері ешуақытта маңызын жоймайды. Сондықтан, иманипедагогика оларды ғылыми түйін ретінде қабылдайды. Шындығында, диалектикалық ойлау, материалистік көзқарас қазаққа тән емес деп ешкім

де айта алмас.Иманипедагогикаға материалистік педагогиканың ғылыми қорытындылары бұрын да жат болмаған,кәзір де жат емес.Алайда, материалистік педагогикаға басқа көзқарас негізінде жасалған қорытындылардың жат болғаны жасырын емес. Иманипедагогикада таптық,топтық пиғыл тәрбиелеу ісінде шешуші міндет атқармайды. Мысалы,өмірге осы заманғы бәсекеге қабылетті бизмен дайындаса да,кибернетиканың жілігін шағып,ішегін сүзетін инженер дайындаса да,адам жанын ажалдан арашалаушы шипагер дәрігер дайындаса да Абай атамиздың толық адам болдыру қағидасын басшылық етеді,европалық жан-жақты жетілген адам дайындау теориясына сүйенеді.Жеке тұлғаның шығу тегі,әлеуметтік дәрежесі,хал-ахуалы,денсаулығы қаншама басқа-лардан ерекше болса да түптің-түбінде «кәдімгі адам» болып шығуы тиіс.

Иманипедагогика-этнопедагогиканың жаңарған атауы да емес.Алайда оның ұлттық тәрбиеге жасаған түйіндері мен қазақ тәлім-тәрбиесінің тәжірибесі негізінде тұрақтанған тоқтамдарын, ғылыми қорытындыларын екшей отырып бүгінгі адамдардың дүниетаным көзқарасы мен жан әлеміндегі нақты өзгешеліктерді ескеріп,теориялық тұғыр етеді. Шындығында,өткен дәуірдегі қазақ педагогикасы-иманипедагогика болғандығы баршаға аян. Имандылық тәрбиесі бүгінгі таңда қоғам қажеттілігінен туындап, өзекті мәселелердің құрамына енді. Имандылық ұғымы ерте кезден бастап қолданыста болған оны көне жазба мұраларға көз жіберту арқылы дәлелдеуге болады. Анығырақ айтар болсақ, түрік дәуірінен бастау алады. Бұл ұғым көпшілік түсінігінде діни ұғыммен суреттеледі. Бірақ имандылық ұғымы таза діни ұғымды білдірмейді. Тұрмыстық өмірде иманжүзді, иманды т.б. ұғымдар пайдаланылған және әлі де пайдалануда. Мәселен осы екі сөзді жеке-жеке талдап көрсек иманжүзді деп, бойында адамгершілік қасиеттер, кеңпейілділік, жанашырлық, инабаттылық, ізеттілік т.б. да қасиеттері бар адамдарды жатқызсақ, иманды адам деп те осы қасиеттерді бойына сіңірген және оны сеніммен ұштастыра білетін адамдар тобы жатқызылады. Бұл қасиеттердің бірі де таза діни ұғымға жатпаса керек. Яғни бұдан имандылық адам бойындағы ізгі қасиеттердің жиынтығы деген ой түйіндеуге болады. Біз әрқашанда болашақ ұрпақты өзінің тарихын, халқын, жерін бір сөзбен айтқанда рухани құндылықтарын сүюге, қорғауға, сақтауға, бағалауға үйретуіміз қажет екені дәлелдеуді керек етпейтін қағида.Заманның өзі,өмірдің өзі тәрбиелеудің ғылыми негіздерін бір арнаға тоғыстыруды талап етеді. Иман сөзі ортағасырлық түркі халықтарының әдебиетінде,ғылымында қолданыста болған. Мәселен мұсылмандық шығыс поэзиясында екі түрлі сарынның яғни жүректің культі (имани гүл) мен ақылдың культін мадақтау өріс алып келгені мәлім. Осы себепті болса керек, әдебиеттерде бұл сарындарды білдіретін Әбу Али ибн – Синада “имани ақыл”,Абайда “имани гүл” сияқты арнайы атаулар қолданылған.Ал,қазақта: имани гүл,имани ақыл,имани адам,иманды адам,иманы кәміл жан,иманжүзді кісі,иманы жолдас болғай,имани әдеп,имани құлық т.б. сөз тіркестері күні бүгінге дейін қолданылып келеді.Иманипедагогикада иман ұғымы қазақ дүниетанымы негізінде қалыптасқан, психологиялық-педагогикалық өрелі түсінік ретінде қарастырылады.

Араб тілінде «иман» сөзі жүрекпен қабылдау, сену, бір нәрсеге немесе бір хабарға іштей, шын көңілмен сеніп, оны мойындау деген мағынаны білдіреді. Иман сөздіктерде сену, қабылдау деген мағынаны білдірсе, «діни терминде Ұлы Алланың дінін жүрекпен қабылдап Мұхаммед пайғамбардың әкелген нәрселерінің бәріне сеніп, оларды жүрекпен қабылдау» деген мағынаны береді. Ол нәрселер: Алла тарапынан келген, ислам дінінің негізін құрайтын анық және ашық түрдегі Құран немесе хадистерде білдірілген догмалар, принциптер. Бұларға сену және оларды қабылдауды «иман», ал оларға сенген адамды «мүмин» дейді. Иман ұғымы әуел баста Құран арқылы қазақтардың санасына сіңсе де, уақыт өте келе халықтың ежелден қалыптасқан салт-дәстүрімен, таным түсінігімен, наным-сенімімен біте қайнасып, жаңа бір сапалық деңгейге көтерілген ұғым. Халық түсінігіндегі иман сөзі діни шеңберден шығып, жалпы ұлттық, бүкіл адамзаттық құндылықтарды қамтитын ауқымды дүниетанымдық категорияны білдіреді. Иmandылық концепті - тілімізде көптеген ұғымдарды біріктіретін, жинақтайтын жалпы түсінік. Ар, ождан, ұят, шын, шындық, намыс, жүрек, жан, тазалық, әділет, мейрім - имандылық концептісінің тірек ұғымдары. Иmandылық(атауы әр түрлі болғанымен)- барлық наным-сенімдерге ортақ ұғым. Түрлі кездерде пайда болған ежелгі Рим, Грек, Иран, Конфуций ілімі, Христиан діні, даосизм, синтоизм, ілімдерінің барлығында адамдарды бауырмалдыққа, мейрімділікке, қайырымдылыққа, адалдыққа шақыратын ортақ құндылықтар бар. Кез келген дәстүрлі діннің көздейтіні - күллі адамзат арасындағы сыйластық пен сүйіспеншілікті, бірлік пен ынтымақты уағыздау. Діни сенімдердің өнегелі рухани бастауларға негізделетіндігі және зор гуманистік әлеуетке ие екендігі де дәлелдеуді қажет етпейді. Осынау мол әлеуетті қоғамның дамуына, патриотизмді қалыптастыруға, ұлтаралық және конфессияаралық келісімді нығайтуға, діни экстремизмнің алдын алуға пайдалану жолын көрсетіп, заңдылықтарын ашу бүгінгі заманауи Әлем педагогика ғылымының абзал борышы. Осы міндетті атқарушы, жүзеге асырушы, тиянақтаушы Қазақстан Республикасының тәрбиелеу теориясы болушы Иманипедагогикасының игілікті ісі, маңдайына жазылған тарихи парыз. Себебі қазақтың тәрбиелеу дәстүрлі ілімінде жоғарыда көрсетілген педагогикалық ғылымдардың алғашқы мағлұматы толық сақталған, әрі сенімді түрде қолданыста болып, бізге жетті. Ол Қазақ елінде ғана толыққанды жүзеге асады.

К.Д. Ушинский өнегелі тәрбиеге үлкен мән берген, оның негізін дін деп санаған. Дінді ол, ең алдымен, өнегелі тазалықтың кепілі деп түсінген. К.Д. Ушинскийдің «Тәрбие халықтық ілтипатқа ие болған жағдайда ғана өз мақсатына жетеді» (25; 31) — дейді. Иман ұғымы бізде ұлттық сипатқа ие болған. Иmandылық - адамның қоғамдағы, күнделікті өмірдегі іс-әрекеттерін белгілі-бір қалыпқа түсіретін ішкі рухани реттеуіш қадір-қасиет, адам бойындағы адамгершілік, ізгілік, кісілік белгісі. Иmandылық-ұлттық шеңберде шырмалып қалған тар ұғым да емес, Қазақстан Республикасында тіршілік етіп отырған күллі этнос өкілдері, оның ұрпақтары имандылық нұрынан тысқары қалуға тиіс емес. Ешбір ұлт бұған қарсы болған да емес. Иmandылық- қазақ үшін, жалаң ислами ұғым да емес. Ол наным-сенім ретінде, қашаннан бар, ұласып келе жатқан түсінік. Атам қазақтың

адамгершілік ұғымын имандылық сөзімен беруінде ерекше мән бар. Өйткені, адамгершілік пен имандылық арасында үлкен айырмашылық бар. Адамгершілік – барлық адамның бойында бола алатын адамның адамдық болмысынан (кісілігінен) туған қасиет. Иmandылық әлемнің Жаратушысы, Ұлы Досына деген иман атты сүйіспеншілігінен туған аса ізгі кісілік қасиет. Яғни, әрбір имандылықта адамгершілік бар болса да әрбір адамгершілікте имандылық болмауы бек мүмкін. Сондықтан қазақта имандылық — ауқымы аса кең үлкен пәлсапалық ой-толғамға ие, ерекше мәнді ұғым. Атам қазақ иманын — өз болмысының тірегі мен ар-ожданның асыл тас ақиқаты деп ұққан. Сол себепті олар жүректен иман шыққаннан кеудеден жан шығуды артық санаған. Оған қазақтың мына сөзі куә: «Малым жанымның садақасы, жаным арымның садақасы». Бұл жерде атам қазақтың «арым», деп, отырғаны — иман. «Ұят кімде болса, иман сонда», деуі де, содан қалған. Ар-ұятын сатқан жанға «иманын сатты», арсыз жанға «имансыз», деген сөзбен түйреген. Қазақта мұндай сөз тіркестері толып жатыр. Бұл – қазақтың аса иманды момын-мұсылман жан екендігінің белгісі. Яғни, қазақ бар жақсылық ұғымды иман сөзімен, бар жамандық ұғымды имансыз сөзімен айқындаған. Қазақ әрқашан Ұлы Досына беріктігін көрсеткен. Иә, қазақ шыр етіп дүние келген баланың құлағына азан айтып, ажалы жетіп бұл жалғаннан озған жанның да жүзін құбылаға қаратып, жаназасын оқып Ұлы Жаратушының жарлығын бұлжытпай орындауға тырысқан. Біздің ата бабаларымыз дінді тереңінен зерттеп мол тағылымын өзінің салт санасына, дәстүріне сіңіре біліп өзінің ұрпақтарына ана сүтімен, тәлімі мол істерімен дарыта білген. Абай атамыз «Алланың адам баласына дінді түсірудегі мақсаты – құлдарының жолдан адаспауы үшін, бір бірімен ізгілікте, татулықта өмір сүрулері үшін болды» дейді. Осыған дәлел Ұлы ақын Шәкәрім қажы былай дейді.

Әлемдегі діндердің түп мақсұты,
Үш нәрседе бұлжымай құшақтасар:
Құдай бар, ұждан дұрыс, қиямет шын,
Еш діннің мақсұты жоқ мұнан асар.
Дін адамды бір бауыр қылмақ еді,
Оны бөліп, дұшпандық қару жасар.
Інжіл, Құран бәрі айтып тұрса дағы,
Мағынасына адасып қара басар.
Сөйтіп бұзып, бүлдіріп есіл дінді,
Дін десе білімділер тұра қашар.
Ешбір дін өйтіп дұспан бол демейді

Қанеки бұл сөзіме кім таласар? – деп тұжырым жасайды. Ал, имандылық-тәрбиелеу қазақ ілімінің асыл өзегі. Осы асыл өзек бүгіндері қоғамдағы тәрбиелік іс-әрекеттер мен шарашаруалардың тірегі бола алмай отыр. Мұның екінші жағы бүгінгі қазақ педагогикасы жарқырап көрініп, тәрбиелеу теориясын заманға лайықтап әлемдік педагогика аумағына жақындай алмауында болып тұр. Жалпы, Қазақстан Республикасында Ұлттық білім философиясына (Philosophy of education), Оқу білім ғылымына (Introduction to Education

studies), Мектептану(Skalolazanie) назар аударылмай,іргелі педагогикалық ғылымдар дамымай қалған.Олай болса,Иманипедагогика заманауи тәрбие теориясы болуы тиіс.Оның алғы шарттары толық бар. Айталық, Имани-педагогиканың ғылыми негізін Фараби, Баласағұни,Яссауи бабаларымыз салып,Абай, Шәкерім және Мағжан,Жүсіпбек даналарымыз тиянақтап қойған.

Қобдабай Қабдыразақұлы (ғалым-жазушы)

) 19.11.2018

КМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.